

**A HÁROMTÜSKÉS PIKÓ (*GASTEROSTEUS ACULEATUS* L., 1758, FAM. GASTEROSTEIDAE) ELSŐ ELŐFORDULÁSA
A VAJDASÁGBAN**

**THE FIRST RECORD OF THREESPINE STICKLEBACK (*GASTEROSTEUS ACULEATUS* L., 1758, FAM. GASTEROSTEIDAE)
IN VOJVODINA**

SIPOS Sándor¹, MILJANOVIĆ Branko¹, GRUJIĆ Draško²

¹Természettudományi és Matematikai Egyetem, Biológia és Ökológiai Tanszék, Újvidék, Szerbia, *sipos.sandor@freemail.hu*
(Prirodno-matematički fakultet, Departman za biologiju i ekologiju, Novi Sad, Srbija),

²Mezőgazdasági Egyetem, Újvidék, Szerbia
(Poljoprivredni fakultet, Novi Sad, Srbija)

Kulcsszavak: Duna, terjedés, leiurus forma

Keywords: Danube, dispersion, leiurus morph

Összefoglalás

A háromtűskés pikó – *Gasterosteus aculeatus* (Linnaeus, 1758) – széles körben elterjedt az északi félteke vizeiben. Ismeretesen tengeri, felsős vizekben élő és édesvízi életmódot folytató állományai.

A Vajdaság területén fogott háromtűskés pikó bizonyító példánya a beocsini (Beočin, 1268 fkm) Duna-part homokzátonyödreiből került elő 2007 áprilisában. A hal a leiurus forma jellemzőit mutatta. Teljes testhossza (TL) 62,25 mm, standard testhossza pedig (SL) 54,80 mm volt.

A rendelkezésünkre álló egyetlen adat alapján nem dönthető el, hogy a Vajdaságban észlelt példány az Al-Duna vidékén honos állományból, vagy a Duna felső szakaszán kialakult állományból származik-e.

Summary

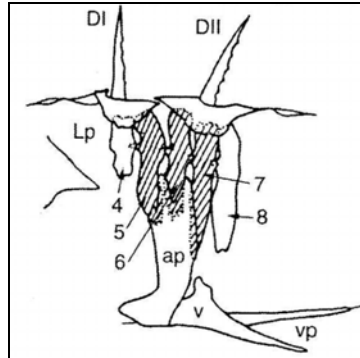
The threespine stickleback – *Gasterosteus aculeatus* (Linnaeus, 1758) – is a common species in a marine, brackish, and freshwater habitats, distributed throughout the northern hemisphere.

The specimen of threespine stickleback was caught in April of 2007 close to the riverbank of the Danube near the city Beočin (rkm 1268). According to the key, it was established that the specimen belongs to the morph leiurus. The total length of the body of the caught specimen is (TL) 62.25 mm, and the standard length is (SL) 54.80 mm.

A háromtűskés pikó – *Gasterosteus aculeatus* (Linnaeus, 1758) – nagy területen elterjedt halfaj, amely szinte mindenütt megtalálható a 32. és a 70. északi szélességi fokok között. Ismeretesen tengeri, felsős vizekben élő és édesvízi életmódot folytató állományai (Hermida et al., 2005). Három alapformája ismert. A *trachurus* forma testét, a mellűsző tövétől a farokúszóig, 30–36 csontlapocskára fedi, a *semiarmatus* testén a csontlapok nem alkotnak összefüggő pajzsot, számuk 10 és 34 között változhat, míg a *leiurus* forma testét nem fedi tíznél több csontlemez (Bell, 2001; Bañbura, 1994; Ziuganov, 1983).

A faj előfordulását az osztrák és magyar Duna-szakaszon többen is említik. Ahnelt és munkatársai (1998) állítása szerint, az osztrák Duna-szakasz háromtűskés pikó állománya az akvaristák által végzett rendszeres telepítéseiből származik és innét terjedt tovább tömegesen a magyar Duna-szakaszra (Pintér, 2002; Harka és Sallai, 2004). Szerbiában először 1995-ben észlelték Mala Vrbica, Duna menti település közelében (927 fkm) (Cakić és munkatársai,

2000). A faj a Duna alsó szakaszán őshonosnak tekinthető (Vuković & Ivanović, 1971; Pintér, 2002).

1. ábra. *G. aculeatus*, leiorus forma csontlemez komplexe oldalnézetből (bal oldal)

Ahnelt és munkatársai (1998) munkájából átvéve

Fig. 1. *G. aculeatus*, leiorus morph lateral view of the defensive complex (left side) from Ahnelt et al. (1998)

A Vajdaság területén fogott háromtűskés pikó bizonyító példánya a beocsini (Beočin, Belcsény, 1268 fkm, GPS-koordinátái: 45°13'39.22"N; 19°43'04.09"E) Duna-part egyik homokzátonyödréből került elő 2007 áprilisában. A mintavételezéshez 5x5 mm szembőségű emelőhálóat használtunk. A hal a *leiorus* forma jellemzőit mutatta, oldalán 6 csontlemezt számoltunk, melyek elhelyezkedését és specifikus kapcsolatát a hasúszó csontlemezével az 1. ábra szemlélteti.

Teljes testhossza (TL) 62.25 mm, standard testhossza pedig (SL) 54.80 mm volt. Az úszósugarak száma úszónként: D III 12, C 10, A I 7, P 9, V I 1.

A rendelkezésünkre álló egyetlen adat alapján nem dönthető el, hogy a Vajdaságban észlelt példány az Al-Duna vidékén honos állományból származik-e, melynek terjedését a hajók ballasztvize is segíthette (Holčík, 2003), vagy a Duna felső szakaszán kialakult állományból vándorolt le.

Irodalom

- Ahnelt, H., Pohl, H., Hilgers, H., Splechna, H., (1998): The threespine stickleback in Austria (*Gasterosteus aculeatus* L. Pisces: Gasterosteidae) – Morphological variations. *Ann. Naturhist. Mus. Wien* 100B, 395-404.
- Bañbura, J. (1994): A new model of lateral plate morph inheritance in the threespine stickleback, *Gasterosteus aculeatus*. *Theor Appl Genet* 88: 871-876.
- Bell, M. A. (2001): Lateral plate evolution in the threespine stickleback: getting nowhere fast. *Genetica* 112–113: 445–461.
- Cakić, P., Lenhardt, M., Petrović, Z. (2000): The first record of *Gasterosteus aculeatus* L. 1758 (Pisces: Gasterosteidae) in the Yugoslav section of Danube. *Ichthyologia*, Vol. 32, No. 1, 79-82, Beograd
- Harka Á., Sallai Z. (2004): Magyarország halfaunája. Képes határozó és elterjedési tájékoztató. *Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Szarvas*, pp. 269.
- Hermida, M., Fernández, J. C., Amaro, R., San Miguel, E. (2005): Morphometric and meristic variation in Galician threespine stickleback populations, northwest Spain. *Environmental Biology of Fishes* 73: 189–200.
- Holčík, J. (2003): Changes in the fish fauna and fisheries in the Slovak section of the Danube River: a review. *Ann. Limnol. Int. J. Lim.* 39 (3), 177-195.
- Pintér K. (2002): Magyarország halai. *Akadémiai Kiadó, Budapest*, pp. 222.
- Simonović, P. (2001): Ribe Srbije. *Zavod za zaštitu prirode Srbije, Beograd*, pp. 247.
- Vuković, T., Ivanović, B. (1971): Slatkovodne ribe Jugoslavije. *Zemaljski muzej BiH, Sarajevo*, pp. 268.
- Ziuganov, V. V. (1983): Genetics of osteal plate polymorphism and microevolution of threespine stickleback (*Gasterosteus aculeatus*). *Theor Appl Genet* 65: 239-246.